

EN SVENSK FÖRSVARSHÖGSKOLA

Av major *CARL ERIC ALMGREN*

TILL den gamla truismen om att »krig är en alltför viktig sak för att överlåtas till militärerna» kan numera fogas tillägget, att det tillika är en alltför komplex företeelse för att kunna det. Ty det moderna kriget är totalt, riktar sig mot allt och alla, lämnar intet samhällsområde oberört. Det räcker därför — minst av allt för en demokratisk, alliansfri småstat — i det totala anfällskrigets dagar icke med att lita till enbart ett militär försvar. Även försvaret måste vara totalt och bäras upp av hela folkets eniga motståndskraft. Det militära försvaret måste kompletteras av civilförsvar, ekonomiskt försvar — innefattande bl. a. folkförsörjning och krigsindustri — och psykologiskt försvar. Inom dessa försvarsgrenar och vid sidan därav ankommer viktiga försvarsverksamheter även på den allmänna statliga och kommunala administrationen, kommunikationsväsendet, kartverken och väderlekstjänsten, hälso- och sjukvård, socialtjänst, säkerhetstjänst och rättsväsende, vetenskap och forskning, press, radio och andra publicitetsorgan samt åtskilliga andra områden av samhällslivet.

För att totalförsvarets syften skall nås, fordras givetvis nära samverkan mellan dess olika grenar. Denna samverkan kan icke ge maximal effekt, om den skall improviseras i krig. Den måste planmässigt förberedas i fred.

Av särskild vikt är samverkan mellan de olika ledningsinstanserna. Främst där måste nämligen konsekvenserna dragas och omsättas av den ifrånkommiga växelverkan mellan militära mått och steg å ena sidan och civilförsvarsåtgärder samt administrativa, ekonomiska, industriella och psykologiska m. fl. förhållanden även som i åtskilliga fall utrikespolitiska faktorer å den andra. Och där gäller det för såväl de civila som de militära cheferna och deras närmaste medhjälpare icke blott att taga ställning till krav och önskemål från den andra partens sida utan, särskilt i krig, även att själva taga initiativ, som är av betydelse för den andra partens verksamhet och som därför måste koordineras med denna.

Denna oundgängliga samverkan — direkt eller indirekt — mel-

lan de ansvariga ledningsinstanserna kräver en sådan ömsesidig kunskap om de särskilda försvarsverksamheternas olika uppgifter, problem och funktionella principer och en sådan gemensam kunskap om deras inbördes beroende av varandra, som endast kan vinnas genom *g e m e n s a m t* studium. Studiematerialets svåröverskådlighet och svårtillgänglighet skärper kraven på samordning och samverkan redan i själva studierna.

Högre försvarsstudier inom andra länder.

Redan före det andra världskriget fanns i flera stormakter särskilda undervisningsanstalter för högre försvarsstudier, t. ex. de brittiska Imperial Defence College (inrättat 1927) och Joint Services Staff College, det franska Collège des Hautes Études de Défense Nationale (inrättat 1936) och den tyska Wehrmachtsakademie (inrättad 1935). Dessa undervisningsanstalter visade under kriget sitt stora värde särskilt inom det brittiska försvaret, där de anses ha effektivt bidragit till det relativt friktionsfria genomförandet av krigets ytterst komplicerade operationer jämte för dessa erforderlig industriproduktion ävensom av övrig militär och civil samverkan inom krigföringens olika områden.

Numera verkar särskilda undervisningsanstalter för högre försvarsstudier hos samtliga stormakter och dessutom hos ett flertal mindre stater.

I *Storbritannien* finns sålunda dels Joint Services Staff College (kurslängd 6 månader), där befattningshavare till de militära försvarsgrenarnas gemensamma staber utbildas, dels Imperial Defence College (kurslängd 12 månader), där i enlighet med högskolans uppgift »to train a body of officers and civilians in the broadest aspects of strategy» elever ur samtliga försvarsgrenar, ur den civila statsförvaltningen och forskningen gemensamt studerar hur samväldets alla resurser skall utnyttjas och ledas i krig. Vid den förra av dessa två undervisningsanstalter deltagar ett mindre antal civila i utbildningen — i regel ungefär ett tiotal av de omkring 100 eleverna. Vid den senare ingår en högre utrikestjänsteman i ledningen och utgöres $\frac{1}{4}$ — $\frac{1}{3}$ av eleverna av civila. Som exempel må återgivas sammansättningen av 1951 års kurs: 20 armé-, 10 marin- och 12 flygofficerare (generaler, överstar eller motsvarande) samt 17 företrädare för den civila förvaltningen och forskningen (i regel av »råds»-kategorien eller motsvarande), bl.a. från utrikes- och kolonialtjänsterna samt krigs-

inrikes-, arbets-, försörjnings-, bränsle-, transport- och civilflygministerierna eller deras närmaste organ. Härav var 3 militärer och 1 civil från Kanada, 2 respektive 1 från vardera Förenta staterna, Australien och Indiska unionen, 2 militärer från Pakistan och 1 från vardera Sydafrika och Nya Zeeland.

Motsvarande två utbildningsanstalter i *Frankrike* är *École Supérieure des Forces Armées* respektive *Institut des Hautes Études de Défense Nationale*. Den förstnämnda kan betecknas som den gemensamma ram, där de tre militära försvarsgrenshögskolorna — *École Supérieur de Guerre* och motsvarande — ingår och där den tvååriga utbildningen till ungefär en fjärdedel bedrivs gemensamt i syfte att dana högre chefer, stabschefer vid kombinerade operationer och militära rådgivare till vissa högre civila befattningshavare. *Institut des Hautes Études de Défense Nationale* inrättades 1948 som en direkt fortsättning av det *Collège* med samma namn, som verkade 1936—1939, och har till uppgift att förbereda högre civila och militära befattningshavare för tjänst i fred och krig på nyckelbefattningar inom statsförvaltningen, krigsmaktens högkvarter samt annan statlig eller privat verksamhet av betydelse för det totala försvaret. Vid den militära chefens sida står en civil souschef ur statsförvaltningen, oftast en högre utrikestjänsteman. Av de 60—70 eleverna är omkring $\frac{2}{5}$ högre officerare, $\frac{2}{5}$ ämbetsmän ur den civila statsförvaltningen (byråchefer, prefekter o.s. v.) och $\frac{1}{5}$ ledande representanter för halvstatlig och enskild företagsamhet. Kurslängden är $7\frac{1}{2}$ månader och utbildningen sker tre dagar i veckan. Övriga veckodagar bedriver de militära eleverna militära specialstudier inom *Centre des Hautes Études Militaires*, som lyder under samma chef som institutet.

Inom *Förenta staterna* sker utbildningen av officerare för samordning av främst de militära försvarsgrenarna i gemensamma operationer vid *Armed Forces Staff College*. Kurslängden är 5 månader och elevantalet omkring 150, varav ungefär $\frac{1}{3}$ från vardera av försvarsgrenarna. Ett mindre antal civila följer utbildningen. För att utbilda officerare och civila ämbetsmän »for the exercise of joint high level policy, command and staff functions and for the performance of strategic planning» finnes sedan 1946 *National War College*. I kursledningen ingår en högre företrädare för *State Department*. Kurslängden är 10 månader. Av de ca 120 deltagarna är ett trettiotal civila i rådsgrad e.d., varav ungefär 20 från *State Department* och *Foreign Service* och

övriga från andra statsdepartement eller centralmyndigheter. Officerarna är i regel överstar eller motsvarande. — I nära kontakt med National War College arbetar Industrial College of the Armed Forces, där främst krigsförsörjnings- och kvartermästarproblemen i de högsta instanserna studeras. Kurslängden är även här 10 månader. Ett mindre antal civila följer utbildningen, som har drygt 100 militära elever per kurs.

I *Sovjetunionen* har Frunze- och Vorosjilovakademierna (kurslängd 2 år) ungefär samma uppgifter som Armed Forces Staff College respektive National War College. Motsvarande uppgifter tillkommer i *Italien* Centro Alti Studi Militari (kurslängd 5 månader) samt i *Turkiet* och *Finland* speciella kurser vid de för försvarsgrenarna gemensamma krigshögskolorna. I *Polen* lär utbildningsanstalter för bl. a. högre försvarsstudier just vara under organisation. I *Norge* fattades 1948 på grundval av försvarskommissionens förslag beslut om en Forsvarets høgskole, som inrättades 1950/51 för sexmånaderskurser med ungefär 25 militära och civila elever, de sistnämnda främst från utrikesdepartementet eller andra statsdepartement, civilförsvaret och direktoratet för ekonomisk försvarsberedskap. I november 1951 började i Paris även *NATO* — Defence College sin verksamhet med en första sexmånaderskurs för ett femtiotal militära och civila elever från tolv nationer. Chef är en fransk amiral och som huvudlärare — »senior instructors» — fungerar en fransk, en brittisk och en amerikansk högre militär (flyg-, marin- och arméofficer respektive) och en högre tjänsteman ur U.S. State Department.

Överbefälhavarens förslag om en svensk försvarshögskola.

I *Sverige* har behovet av gemensam kvalificerad utbildning för de civila och militärer, som i de högre ledningsinstanserna deltar i försvarsplaneringen under fred och i ledningen av totalförsvarets verksamhet under krig, påtalats åtskilliga gånger under det senaste decenniet utan att en rationell lösning hittills kommit till stånd. Önskemål och förslag har framförts såväl av överbefälhavaren och försvarsgrenschefer som av tvenne statliga utredningar: arméns officersutbildningskommitté (SOU 1946: 38) och 1945 års försvarskommitté (SOU 1947: 72). Sedan Kungl. Maj:t i samband med försvarsfrågornas behandling vid 1948 års riksdag funnit frågan värd att närmare övervägas, inlämnade överbefäl-

havaren hösten 1950 på grundval av en specialutredning och erfarenheterna från tvenne strategiska kurser 1947 och 1948 förslag om en svensk försvarshögskola för högre försvarsstudier. I statsverkspropositionen 1951 förklarade sig Kungl. Maj:t dela överbefälhavarens uppfattning att en ordnad studieverksamhet borde komma till stånd. Ställning till frågan om en fast utbildningsanstalt i detta syfte borde dock anstå till dess erfarenheterna från en provisorisk organisation under budgetåret 1951/52 förelåge. Detta blev också riksdagens beslut.

I medio av februari innevarande år har överbefälhavaren nu redovisat erfarenheterna från den »kurs för högre försvarsstudier», som i enlighet med riksdagens beslut anordnades hösten 1951, och hemställer om förslag till årets riksdag att försvarshögskolan inrättas fr. o. m. budgetåret 1952/53. Ett tjugotal centrala myndigheter, företrädande alla de för totalförsvaret vitala verksamhetsområdena, instämmer i denna hemställan.

Kursen för högre försvarsstudier 1951.

I kursen för högre försvarsstudier deltog en tjänsteman från vardera av utrikes- och inrikesdepartementen, järnvägs-, telegraf-, generalpost-, luftfarts- samt väg- och vattenbyggnadsstyrelserna, försvarets civilförvaltning, försvarets sjukvårdsstyrelse och fortifikationsförvaltningen, två från civilförsvarsstyrelsen samt ett tjugotal officerare ur de tre militära försvarsgrenarna. Kursen bestod av ett »kompendieskede» om ca 4 månader och ett till Stockholm samlat skede om något mer än 2 månader. Kompendieskedet syftade till att förbereda den samlade utbildningen och hålla tiden för denna nere. Under detta skede gjorde kursdeltagarna ordinarie tjänst men erhöll successivt ett drygt trettiotal kompendier, som behandlade utrikespolitiska spörsmål, vissa främmande länders krigspotential, militärteknisk forskning, det svenska totalförsvarets organisation och ledning, underrättelse-, underhålls- och sambandstjänst samt ekonomisk försvarsberedskap och psykologiskt försvar m. m. Under det skede, då kursen var sammandragen till Stockholm, fördjupades studierna inom angivna områden samt behandlades därjämte Sveriges ekonomiska krigspotential, det totala försvarets verksamhet och genomförande i olika strategiska lägen ävensom den operativa ledningen och samverkan härunder. I detta skede deltog kursdeltagarna utan att fullgöra annan tjänst. Nedanstående översikt över tidsfördelningen mellan olika studie-

former visar den stora roll, som — med rätta — tillmättes lagarbetet inom kursens sex civil-militära »blandade» studiegrupper.

Av inalles 311 »programtimmar» användes för					
föreläsningar 18 %	diskus- sioner 9 %	grupparbeten 33 %	studie- besök 8 %	applikatoriska exem- pel och krigsspel 30 %	div. 2 %

Kursen kommer att avslutas med en tillämpningsövning under omkring en vecka i juni 1952. I fältövningens konkretiserande form skall då på ort och ställe det totala försvaret inom viss del av landet studeras.

Erfarenheterna från kursen var mycket goda. En försvarshögskola med kurser av i huvudsak nu prövad typ synes därför vara den ändamålsenligaste formen att planmässigt tillgodose vårt behov av för totalförsvaret gemensamma högre försvarsstudier.

Det nu aktuella förslaget.

Försvarshögskolan föreslås få till uppgift »att åt högre militära och civila befattningshavare ge en vidgad överblick över det totala krigets problem och att som en förberedelse för högre militära chefs- och stabsbefattningar och för motsvarande civila befattningar ge fördjupade insikter om det totala försvarets olika grenar samt om planläggning och genomförande av för dem gemensamma försvarsuppgifter». Därjämte avses högskolan skola utföra eller medverka vid specialstudier av för det totala försvaret särskilt aktuella frågor med såväl militära som civila aspekter.

Högskolan föreslås lyda under överbefälhavaren. Ett försvarshögskolans råd föreslås skola medverka vid den allsidiga inriktningen och utformningen av studieverksamheten, som ju kommer att beröra omfattande och komplicerade problem av stor betydelse för hela nationen. Rådet avses bestå av omkring sju personer med framstående skicklighet och erfarenhet inom kunskaps- och verksamhetsområden av betydelse för utbildningen vid högskolan. Chefen för försvarsstaben avses som ordförande, kabinettssekreteraren, cheferna för civilförsvarsstyrelsen och riksnämnden för ekonomisk försvarsberedskap samt en företrädare för det psykologiska försvaret som ledamöter. Övriga ledamöter, representerande exempelvis den högre civila undervisningen, forskningen, kommunikationsväsendet, näringslivet, folkrörelserna, publicitetsorganen eller hälsovården, utses av Kungl. Maj:t för förslagsvis 2 år.

Som jämförelse må framhållas, att det motsvarande råd, som finnes vid det franska Institut des Hautes Études de Défense Nationale, består av fem generalspersoner från försvarsstaben och de militära försvarsgrenarna, en representant för vardera av utrikes-, inrikes-, finans-, ecklesiastik-, arbets-, kommunikations- och handels-(industri-)departementen, en representant för forskningsrådet, chefen för »Centre des Hautes Études Administratives» och en i ekonomiska eller sociala frågor högt kvalificerad person eller inalles 15 medlemmar. Även för svensk del kunde tänkas ett råd med ett flertal representanter för så vitt möjligt alla olika berörda verksamhets- och vetenskapsgrenar för att därigenom erhålla så mångsidig sakkunskap som möjligt inom rådet. Åtminstone i nuläget — men sannolikt även på längre sikt — synes dock ett fåtaligare råd av hög kompetens effektivare.

Försvarshögskolans chef föreslås vara en generalmajor (konteramiral) eller överste (kommendör). Förutom militära lärare — främst tre heltidstjänstgörande regementsofficerare, en ur varje försvarsgren — avses skola finnas civila lärare, dels mera kontinuerligt företrädare för utrikespolitik, civilt försvar, ekonomiskt försvar och psykologiskt försvar, dels därjämte företrädare för forskning, hälso- och sjukvård, kommunikationsväsende m. m. För särskilda föreläsningar förutsättes vidare den främsta tillgängliga expertis inom olika aktuella områden skola anlitas.

Kursverksamheten avses skola årligen omfatta dels en höstkurs och en vårkurs om för civila deltagare i regel 7 och för militära 9 veckor, dels en eller två chefskurser om 7 à 10 dagar. Härtill kan komma särskilda kurser eller konferenser som led i de huvudsakligen som »teamwork» tänkta specialstudierna, där arbetslagen avses sammansättas av högskolans lärarpersonal och i det aktuella fallet erforderliga andra representanter för berörda civila och militära parter. Höstkursen och vårkursen skall föregås av ett kompendieskede om ca 5 månader och efterföljas av en fältövning om ungefär en vecka. Den olika kurslängden i dessa kurser för civila och militära kursdeltagare föranledes av att vår svenska försvarshögskola måste tillgodose en dubbel målsättning, mot vilken hos stormakterna svarar tvenne skilda undervisningsanstalter. Högskolan skall nämligen behandla såväl det totala försvarets problem som de militära samverkansproblemen. Studiet av de sistnämnda avses främst ske under kursens två sista veckor, då dock civila kursdeltagare skall frivilligt kunna följa utbildningen.

Som kursdeltagare avses militärer (civilmilitärer) med i regel

regementsofficers eller högre grad, som bekläda eller avses bekläda högre chefs- eller stabsbefattningar, och motsvarande civila befattningshavare inom den centrala och regionala statsförvaltningens olika områden — främst statsdepartementen, krigsmaktens centrala förvaltningsmyndigheter, civilförsvarsstyrelsen, riksnämnden för ekonomisk försvarsberedskap, kommunikationsverken, länsstyrelserna samt andra verk- och myndigheter med funktioner inom totalförsvaret — ävensom företrädare i nyckelställningar för näringsliv, forskning, publicitetsorganen m. m. De allra högsta cheferna — t. ex. militärbefälhavare och motsvarande militära chefer, landshövdingar, statssekreterare, generaldirektörer, överdirektörer och motsvarande VIP:s inom för totalförsvaret betydelsefull halvstatlig och icke-statlig verksamhet — avses genomgå chefskurs, övriga höstkurs eller vårkurs. Vid vardera av de två sistnämnda räknas med omkring 25 kursdeltagare, varav 10 à 12 civila. Vid chefskurs räknas med 15—20 deltagare, varav $\frac{1}{2}$ — $\frac{2}{3}$ civila.

Årskostnaderna för försvarshögskolan beräknas till 255 000 kr. Därest emellertid i enlighet med förslaget behovet av chef och heltidstjänstgörande militära lärare, trots de mycket stora svårigheter som härvidlag förefinns, kan tillgodoses inom ramen för krigsmaktens nuvarande personalstater, minskas de nytillkommande kostnaderna med motsvarande lönededel. För verksamheten under budgetåret 1952/53 begäres därför — förutom ett engångsanslag om 9 000 kr. för undervisningsmateriel — ett årsanslag om 165 000 kr., varav 19 200 under inrikes huvudtiteln (civilförsvarsstyrelsens stat) och återstoden under försvarshuvudtiteln. Som jämförelse må nämnas, att den norska Forsvarets høgskole för nu löpande budgetår har ett anslag på 300 000 norska kr.

Med hänsyn till vår allmänna krigsberedskap har behovet av för det totala försvaret gemensamma högre försvarsstudier under senaste år framträtt allt tydligare. Det ligger därför vikt uppå att det nuvarande provisoriet härvidlag ersättes med en fast organisations större planmässighet och bättre arbetsbetingelser. I vår beredskap till totalt försvar har en permanent försvarshögskola en viktig uppgift att fylla genom att ge våra civila och militära ledare en vidgad överblick över det totala krigets problem och i samband därmed främja samverkan mellan det totala försvarets alla komponenter och inbördes förståelse mellan dessas företrädare i högre instanser. Man vill hoppas att årets riksdag skall ge möjlighet härtill.